

DE REUS VAN ROTTERDAM: RIGARDUS RIJNHOUT, 1922-2022

door Wouter W. de Herder en Jaco Berveling

Een van de meest legendarische Rotterdammers is ongetwijfeld Rigardus Rijnhout: de Reus van Rotterdam. Door zijn extreme lengte was hij een bezienswaardigheid in de stad. Hij was een lieve, zachtmoedige man, maar ook een tragische figuur die pesterijen en ziekenhuisbezoeken moest doorstaan. Het duo The Amazing Stroopwafels wist zijn leven kernachtig samen te vatten: *Spot en hoon waar hij maar kwam/Altijd mild was de reactie/Van de Reus van Rotterdam*. Honderd jaar geleden werd hij geboren.

Rigardus Rijnhout was een eeuw geleden, op 21 april 1922, de eerstgeborene van Rigardus Rijnhout sr. en Hillegonda Pragt. Hij stond in zijn latere leven beter bekend als 'Rijn', of 'de Reus van Rotterdam'. Rigardus woonde zijn hele leven in de Gouvernestraat, op nummer 2a. Hij woog negen pond bij zijn geboorte, wat niet zo heel ongebruikelijk was in die tijd. Maar vanaf zijn derde levensjaar begon Rigardus extreem te groeien, zodat hij op zijn dertiende jaar al 1 meter en 90 centimeter lang en op zijn negentiende jaar 2 meter en 16 centimeter lang was. Speciaal voor hem werd vanwege zijn lengte het bovenlicht-raam boven de voordeur verwijderd en werd er een hogere voordeur geplaatst. Na de geboorte van Rijn werd het gezin verder uitgebreid met een dochter, Pietronella (Nel), geboren in 1924, en een zoon, Piet, geboren in 1926. Ouders, broer en zus waren allen normaal geproportioneerd en van normale lengte.

Reuzengroei

De oorzaak van Rijns extreme lengtegroei

was een groeihormoon-producerend gezwel van het hersenaanhangsel (hypofyse), gelegen in de schedelbasis. Dit gezwel had aanleiding gegeven tot het ontstaan van de aandoening 'acromegalie-gigantisme'.¹ Om de groei van dit hypofysegezwel en de overmatige productie van groeihormoon door dit gezwel te stoppen, werd Rigardus aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bestraald op de hypofyse door dokter Kan in het Diaconessenhuis aan de Westersingel. De behandeling had effect: op zijn 24ste jaar hield Rigardus op met groeien. Hij had toen een eindlengte van 2 meter en 37,5 centimeter bereikt. Zijn grote lichaam woog uiteindelijk 230 kilogram en hij had schoenmaat 62 (voetlengte 36 centimeter). Als gevolg van het hypofysegezwel en de bestraling moest hij een groot deel van zijn leven hormoonpreparaten blijven gebruiken. In de tijd van Rijn waren de enige mogelijkheden om de hypofyse-aandoening te behandelen een ingewikkelde hypofyseoperatie via de neusbijholten en hypofysebestraling. Tegenwoordig is acromegalie-gigantisme veel beter te behandelen. Niet alleen met een

afb. I. Familieportret met van links naar rechts Nel Rijnhout, Rigardus Rijnhout sr., Rigardus Rijnhout, Hillegonda Rijnhout en Piet Rijnhout. (Collectie Wouter W. de Herder)

geavanceerde operatie, maar ook met medicijnen. Verder kan de aandoening veel beter worden opgespoord en vastgesteld.²

Hoge kosten van levensonderhoud

Een enorm lichaam vergt ook een enorme inname van voedsel en drinken. Krantenberichten maakten hiervan in de overtreffende trap melding. In een dagblad werd gemeld dat hij als veertienjarige in het ziekenhuis ter observatie werd opgenomen en daar een indrukwekkend ontbijt kreeg: '25 boterhammen, 3 borden met havermost en 7 glazen met jus'.³ Maatkleding was niet voorhanden voor Rigardus. Gelukkig maakte en verstelde kleermaker Van Luik ('Buik of geen buik, een broek van Van Luik') de meeste kleding gratis en kreeg hij ooit een fraaie leren recheursjas als promotiecadeau van de firma Cohen in Utrecht. Vanwege de hoge kosten van levensonderhoud van Rijn lag er een zware financiële druk op het gezin Rijnhout.

Hierdoor werd zijn vader afhankelijk van sociale steun. In de jaren dertig kreeg het gezin daarom een dubbele verstrekking van de Gemeentelijke Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon. Ook de oorlogsjaren waren problematisch voor Rigardus, maar gelukkig kreeg hij extra voedselbonnen. Restauranthouders mochten Rigardus graag gratis van een uitgebreide maaltijd voorzien, mits hij voor het publiek goed zichtbaar was voor het raam.

Een echte baan vinden lukte Rigardus niet. Hij stond bekend als leergierig en vlijtig en doorliep na de lagere school op de Gaffeldwarsstraat deels de ambachtsschool. Toen de school voor hem geen geschikte werkbanken en instrumentarium kon vinden, hield het op. Om zijn dure levensonderhoud te bekostigen, kreeg Rigardus allerlei gelegenheidsbaantjes, zoals plafondschilder en knoper van duikbootnetten. Hij doofde straatlantarens en stak de kerstverlichting aan. Hij vertoonde zich

DE REUS VAN ROTTERDAM

afb. 2. Een van de ansichtkaarten die Rigardus Rijnhout verkocht. Op deze kaart staat hij afgebeeld met zijn vader. (Collectie Wouter W. de Herder)

afb. 3. Rigardus Rijnhout was gefascineerd door auto's. Hij bezat een rijbewijs, maar heeft nooit een eigen auto gehad. (Collectie Wouter W. de Herder)

meestal samen met zijn vader tegen vergoeding in kroegen, feesten, beurzen en op markten. Maar in tegenstelling tot vele andere reuzen heeft hij zich nooit echt in de showbusiness, variété of circuswereld gestort.⁴ Eenmaal trad hij in 1948 kortdurend op als stand-in voor de in die tijd beroemde 2 meter 42 centimeter lange Hollandse reus en showbusiness-coryfee Albert Johan Kramer (1897-1976). Kramer moest wegens ziekte verstek laten gaan bij een optreden in de beroemde Pete Collins *Would you believe it?*-show in Groot-Brittannië.⁵ Kort daarna stond Rijn alweer als portier voor het vari  t  theater van de tentoonstelling *Stad en Lande 1948* ook wel *Tentoonstelling 1948* genaamd in het stadspark te Groningen. Hij werd gevraagd voor veel Rotterdamse reclameactiviteiten. Zo was hij opvallend aanwezig op de *E55*, een

energiemanifestatie in 1955 op diverse locaties in de stad met als centrale thema 'de wederopbouw van de verwoeste stad en de wil om de moeilijkheden te overwinnen'.

Vervoermiddelen

In opdracht en naar ontwerp van de firma Dirk Beenhakker uit de Adrianastraat werd door Batavus in Heerenveen een enorme verstevigde fiets vervaardigd met framehoogte 34 inch. Bekend zijn de twee foto's uit 1947 van de Rotterdamse fotograaf Kees Molkenboer in de collectie van het Nederlands Fotomuseum waarop Rijn met deze fiets staat afgebeeld voor de winkel van Beenhakker. Een paar jaar later zou hij ook een speciaal vervaardigde fiets met framehoogte 32 inch van de rijwiel-fabriek Gouden Leeuw in Eindhoven geleverd krijgen. Op andere foto's is Rigardus te zien

afb. 4. Ansichtkaart.
(Collectie Wouter W. de
Herder)

terwijl hij, op de fiets uiteraard, reclame maakt voor BENZO (Bakker en Zoon) rijwiel en uit Vlaardingen. Rigardus Rijnhout maakte

ook reclame voor autorijschool Schipper en haalde zijn rijbewijs als beloning. Een reclameleus van de onderneming luidde: 'De reus

afb. 5. Ansichtkaart van Rigardus Rijnhout bij een sportauto, ca. 1956. Op de achtergrond het Willemsplein richting Zalmhaven. (Collectie Wouter W. de Herder)

was wijs en haalde bij Schipper zijn rijbewijs'. Uit een van Schippers Opeltjes was de voorstoel verwijderd en zittend op een groentekist achterin bestuurde Rijn door middel van een verlengde stuurstang het voertuig met reclame. Alhoewel hij op diverse foto's en fotoansichtkaarten staat afgebeeld naast een auto, heeft Rijn nooit zelf een auto bezeten. Ook een gemotoriseerde invalidenwagen werd door de firma Beenhakker speciaal voor hem geprepareerd.

Pesterijen

Van jongs af aan werd Rijn gepest door kinderen, ondanks het feit dat hij een zachtvaardig karakter had. Meestal werd hij begeleid door zijn vader die voorkwam dat Rijn zijn enorme brute kracht inzette als reactie

op al deze pesterijen. In 1940 werd het gezin bezocht door een journalist van *Eigen Erf in Woord en Beeld* en *Utrecht in Woord en Beeld*. Rijn was toen achttien jaar oud en zijn vader hielp in het gebombardeerde Rotterdam mee met puinruimen. Tijdens het gesprek bleek dat Rijn eigenlijk maar één ding wilde: niet opvallen. Dat was met zijn 2 meter en 15 centimeter onmogelijk, zag ook de verslaggever:

Rijn zelf is nog het minst ingenomen met zijn specialiteit. Op straat wordt hij nagekeken, en ieder ogenblik wordt hem het afgezaagde, oude grapje gevraagd 'of het boven koud is'. Dat verdriet Rijn dikwijls. Hij wil het liefst onopgemerkt door het leven gaan.⁶

Twee jaar later was Rijn inmiddels 2 meter en

afb. 6. 'De reus kan niet meer lopen, daarom alleen zijn foto's verkopen'. Paneel met ansichtkaarten, bevestigd aan de rechterzijde van de invalidenwagen. (foto Lex de Herder; Stadsarchief Rotterdam, collectie Rotterdamsch Nieuwsblad, bron AD/DPG Media)

23 centimeter op negentienjarige leeftijd en liet hij, tijdens een interview voor het tijdschrift *Panorama*, opnieuw merken hoe storend hij alle aandacht vond.

Het liefst wil hij dat men hem geen bijzondere aandacht schenkt, en om hem van dienst te zijn doen wij hier, in dezen zin, een beroep op het publiek.⁷

afb. 7. 24 November
1958, Rigardus Rijnhout,
wordt op een brancard
uit zijn woonhuis in de
Gouvernestraat getakeld.
(foto Ary Groeneveld,
Stadsarchief Rotterdam,
NL-RtSA_4121_2006-2-
01)

In de jaren vijftig van de vorige eeuw raakte Rigardus verlamd, maar hij verdween niet uit het straatbeeld. Hij was dagelijks in zijn gemotoriseerde invalidenwagen te bewonderen bij de aanlegsteiger van de Spido-rondvaarten of bij de ingang van de Maastunnel. Daar verkocht hij ansichtkaarten met afbeeldingen van hemzelf. Op de achterzijde stond zijn adres, zijn maten (in het Nederlands en in het Engels) en vaak de tekst 'De reus kan niet meer lopen, daarom alleen zijn foto's verkopen'. Inmiddels was Rijn ook blind geraakt aan zijn linkeroog en had hij rechts een gezichtsveldbeperking. Mogelijk is dit alles veroorzaakt door het hypofysegezwel en een ernstige val van de fiets in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Het begon ook op te vallen dat hij een scheefstand van het gelaat had.⁸

Leiden

24 november 1958 werd Rigardus ernstig ziek. Hij moest naar het Academisch Ziekenhuis Leiden worden vervoerd. Dat ging echter niet zonder slag of stoot. Het was niet mogelijk om hem op de Gouvernestraat per brancard de trap af te dragen en het ambulancepersoneel takelde hem met hulp van de BB (Bescherming Bevolking) vanaf de tweede etage door het raam naar beneden waarna ze hem in de ambulance installeerden. Een enorme mensenmassa en de pers waren op dit schouwspel afgekomen. In Leiden werd Rigardus behandeld door het team van de endocrinoloog professor Andries Querido, die de latere bouwdecaan van de Medische Faculteit Rotterdam zou worden. Bijna vijf maanden verbleef hij in het zieken-

huis in Leiden waar hij uiteindelijk op 13 april 1959 zou overlijden, waarschijnlijk als gevolg van een ernstige infectie vanuit de urinewegen bij nierstenen.⁹ Rigardus Rijnhout werd slechts 36 jaar oud.

Een hart van goud

Op 17 april 1959 werd het lichaam van Rigardus Rijnhout op de Zuiderbegraafplaats ter aarde besteld. Bij het graf sprak zijn vader de historische woorden:

Spot en hoon waren vaak je deel, maar je haatte de mensen daarom niet. Want je had een hart van goud.¹⁰

Op 9 april 1975 werden zijn stoffelijke resten overgebracht naar het Anatomisch Laboratorium in Leiden.

De herinnering leeft voort

Honderd jaar na zijn geboorte leeft de herinnering aan de Reus van Rotterdam nog steeds voort. In Museum Rotterdam is een overall bewaard van Rigardus. Op de rug van het ketelpak staat reclame voor de vakkledingwinkel Kok: 'Natuurlijk van Kok vakkleding'. En in de collectie van Het Schoenenkwartier in Waalwijk bevindt zich een schoen van hem. In 1971 bracht Cor Vaandrager een verhalenbundel uit, *De Reus van Rotterdam*.¹¹ In 2001 namen The Amazing Stroopwafels een prachtig lied over Rigardus op. En in het wijkpark Oude Westen werd op 9 juni 2011 een levensgroot standbeeld van Rigardus van de hand van de kunstenaar Herman Lamers onthuld. Paradoxaal draagt ook een klein pleintje in het Oude Westen de naam van de reus: het R. Rijnhoutplein. Veel oudere Rotterdammers hebben actieve

afb. 8. De onthulling van het standbeeld van 'de Reus van Rotterdam' op 21 april 2011 in wijkpark het Oude Westen. Het beeld is gemaakt door Herman Lamers. (foto Paul van der Blom, Collectie BKOR)

herinneringen aan hem en aangedikte verhalen en legendes doen nog steeds de ronde. Rigardus Rijnhout is nog steeds de grootste (langste) Rotterdammer aller tijden en zal dat, met de huidige stand van de medische wetenschap, naar alle waarschijnlijkheid ook voor altijd blijven.

De reus van Rotterdam
The Amazing Stroopwafels¹²

Altijd samen met zijn vader
Zo groot als hij was er niet één
Hij paste in geen enkel kader
En keek over alles heen
Op de kermis een attractie
Spot en hoon waar hij maar kwam
Altijd mild was de reactie
Van de Reus van Rotterdam

Hij kwam uit het Oude Westen
Tweehoog in de Gouvernestraat
Met zijn schoenmaat 62
Rotterdammer in 't kwadraat
Op de kermis een attractie
Spot en hoon waar hij maar kwam
Altijd mild was de reactie
Van de Reus van Rotterdam

Op zijn verhoogde fiets gezeten
Werd hij door ieder nagestaard
Hij die, omdat hij ook moest eten
Zichzelf verkocht als ansichtkaart

Sinds de Euromast voltooid was
Amper 1 jaar na zijn dood
Leek het of als postume hulde
Rotterdam de lucht inschoot

Als ik zie vanuit de verte
Welke vlucht de Maasstad nam
Denk ik bij die wolkenkrabbers
Aan de Reus van Rotterdam

NOTEN

1. W.W. de Herder, 'Reuzengroei. Een historische en medische beschouwing', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* (2004), 2585-2590; W.W. de Herder, J. Périé, A. Gnodde, *Gigantism and Acromegaly in the 20th Century* (Breda: NPN Drukkers, 2012).
2. W.W. de Herder, 'The History of Acromegaly', *Neuroendocrinology. International Journal for Basic and Clinical Studies on Neuroendocrine Relationships* (2016), 7-17.
3. 'Een jeugdige reus', *Rotterdamsch Nieuwsblad* (27 februari 1937).
4. F. Baarda, 'Reus van Rotterdam. Iedereen ziet hem, maar weinigen kennen hem', *Rotterdam Ahoy* (Amsterdam: Focus, 1992), 181-186; A.A. Kluveld-Reijerse, 'Rotterdammer in 't kwadraat. De Reus van Rotterdam en zijn stad', *Geschiedenis is overal* (Amsterdam: Wereldbibliotheek 2013), 9-31.
5. Jaco Berveling, *De man met de ijzeren schedel. De overlevingskunst van vijf Nederlandse wondermensen* (Amsterdam: De Republiek, 2022).
6. 'De grootste man van Nederland', *Eigen erf in woord en beeld* (20 september 1940).
7. 'De Rotterdamsche Reus', *Panorama* (26 februari 1942).
8. De Herder, *Reuzengroei*, De Herder, *History of Acromegaly*, De Herder e.a. *Gigantism and Acromegaly*.
9. De Herder, *Reuzengroei*.
10. Baarda, 'Reus van Rotterdam'.

11. C.B. Vaandrager, 'De reus van Rotterdam', *De reus van Rotterdam. Stadsgeheimen* (Amsterdam: De Bezige Bij, 1971)
12. The Amazing Stroopwafels, 'De reus van Rotterdam', *Eeuwige Vlam* (Rotterdam: CD Quiko Records, 2001). Tekst: Wim Kerkhof en Cees Pons, muziek: Wim Kerkhof.